Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՕՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ԽԱՆՈՒԹԸ ՓԱԿՎՈՒՄ Է ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՆ

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԷՊՔԻՑ

Միանգամայն էժան գներով

ՄԻԱՅՆ 3 ՕՐ

Ապրիլ 28, 29, 30-ին

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ԵՂԲ. Ա. և ԽԱ. ԱՂՃՎԱՆԳԻ

խանութում, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա

ՄԵՏԱՔՍԵԱՅ ԵՒ ԲԱՏԻՍՏԻ ԲԼՈՒԶԿԱՆԵՐԻ, ՊԵՆԻՒԱՐՆԵՐԻ, ՄԱՏԻՆԷԻ, ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ, ՍԱԼՕՊՆԵՐԻ, ԿԱՊՕՐՆԵՐԻ, ԳՕՏԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Զեղչված գներից դուրս՝ նորից զեղչ

25%

Բոլոր Թացորդ ապրանքների համար, այն է՝ տղամարդկանց, կանանց և երեխաների սպիտակեղէն, քաթանեղէն, սեղանատան սպիտակեղէն, գուլպաներ և այլն

Զեղչված գներից դուրս՝ նորից զեղչ

15%

128. 0—12

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, ապրիլ 28-ին

ՎԵՐՋԻՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ձմերային շինութեան մէջ

Ռուս-մալօրօսսիական դերասանական խումբը կը ներկայացնէ

Жидивка выхрестка

4 գործողութեամբ

Երեկոյթին կը նուագեն ՍԱԶԱՆԴԱՐՆԵՐ

Հիւրերը թոյլատրվում են համաձայն ընդհանուր հիմունքների:

Ներկայացման տոմսակների գներն են 30 կ. մինչև 1 րուբլի:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 9-ին

առ. 361. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

եկող հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի.

Տէլէֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Մ. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.:

ՆՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐՋՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՁԻՁԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ:

(օ. մ.) ա. 38. 100—32

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ

(ОБОИ)

ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼԻ

Ֆաբրիկայի

Գտնվում է Կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներում:

Բաժանմունքը Թիֆլիսում — Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շինութ.

Գները ֆաբրիկային են:

(և.) ա. 197. 25—7

ԹՈՒՐՔ-ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հեռագրական լուրերին հետևողները չեն կարող յատուկ ուշադրութիւն չընծայել այն հաղորդագրութիւններին, որոնք գալիս են Ուրմիայի և առհասարակ Թիւրք-պարսկական սահմանագծից.

Այդ հաղորդագրութիւններից մէկը ասում է, որ Ուրմիան գրաւված է թիւրքական զօրքերի կողմից, միւսները խօսում են քիւրդական արշաւանքների մասին և այլն:

Ուրեմն այն խնդիրը, որ մի տարի առաջ համարվում էր լուծված և վերջացած, նորից հանդէս է գալիս իր նախկին կերպարանքով: Թիւրք-պարսկական միջադէպը, որ յայտարարվեց սպառված օսմանեան սահմանադրութեան հրատարակութիւնից յետոյ, կրկին ասպարէզ է եկնում, իբրև քաղաքական մի գործողութիւն:

Այդ հանգամանքը պարզ ցոյց է տալիս, որ Թիւրք-պարսկական սահմանագծի հարցը լոկ Թիւրիմացութեան մի հարց չէ, այլ նա սերտ կապ ունի միջազգային քաղաքականութեան հետ և նա յետ էր վերցված դիւանագիտական սեղանից՝ մինչև որ պատշաճաւոր դէպքը նորից լոյս աշխարհ կը հանի նրան:

Այժմ, երբ Պարսկաստանի խառն և անկարգ վիճակը ստիպեց Ռուսաստանին և Անգլիային ընդհանուր համաձայնութեամբ ազդեցիկ դեր ստանձնել պարսկական գործերում և ռուսական զօրքերի որոշ Թիւ երևաց Ատրպատականի մայրաքաղաքում ժամանակաւոր մի յանձնարարութիւն կատարելու, Թիւրքական զօրքերի եբևալը Ուրմիայի շրջակայքում առիթ է տալիս ենթադրութիւնների, թէ Թիւրք-պարսկական սահմանագծի վրա նկատվող օսմանեան կանօնաւոր զօրքի և քիւրդական հրոսակների շարժումները պատահական չեն, այլ արդիւնք են որոշ քաղաքագիտական ծրագրի, որի ներշնչողներն են Կ. Պօլսի դիւանագէտները իրանց եւրօպական բարեկամների հետ, կամ գուցէ աւելի վերջինները, քան առաջինները, որովհետև ներքին շինարարութեամբ զբաղված Թիւրքական կառավարութիւնը հազիւ թէ ժամանակ և ախորժակ ունենար արտաքին քաղաքականութեան մէջ բարդ հանգոյցներ ընտրելու:

Ցամենայն դէպս՝ Մերձաւոր Արևելքը այնքան յոգնած և տանջված է հին րէժիմի մաշող մղձաւանջից և վերջին տարիների ճգնաժամային գալարումներից, որ չէր ցանկանայ այնպիսի նոր արկածների կոհակների մէջ նետվելու, որոնց շարժառիթը բուն ժողովրդի շահերը չեն, այլ միջազգային մրցութեան դիտումներ և հաշիւներ: Այդ տեսակէտով Թիւրք-պարսկական միջադէպը ներկայանում է իբրև մի դաւադրութիւն, որը կատարվում է բարբարոս տարրերի ձեռքով և որից նախ և առաջ փասվում է սահմանագծի մօտ ապրող խաղաղ ժողովուրդը:

Պարսկաստանը իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ այնքան քիչ շփումներ ունի Թիւրքիայի հետ, որ խօսք չէ կարող լինել Թիւրք պարսկական յարաբերութիւնների լարվելու կամ դիպլօմատիական յարաբերութիւնների խզվելու մասին: Սահմանագծի վրա կատարվող դէպքերը ոչ մի լուրջ կախումն չունեն Թեհրանի և Կ. Պօլսի արքունիքների կամ կառավարութիւնների սառն կամ ջերմ վերաբերմունքից դէպի միմեանց: Նրանք աւելի հեռաւոր ազդեցութիւնների արձագանքներ են:

Թէ Պարսկաստանը և թէ Թիւրքիան ամենևին ժամանակ և բարոյական իրաւունք չունեն արտաքին քաղաքականութեան դաւերի մասին երազելու, և նրանց համար ամենևին ձեռնտու չէ խաղաղութեան խախտումը սահմանագծի վրա: Սակայն այդ խախտումը իրականութիւն է:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարիզ, 25 ապրիլ

Մամուլը յորդորում է երիտասարդթիւրքերին եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել քրիստոնեաների կոտորածների դէմ, հակառակ դէպքում Եւրօպան ստիպված կը լինի միջամտել: (Հ. Գ.)

Կ. Պօլիս, 26 ապրիլ

«Ենի-Գազէթայի» ասելով, Կ. Պօլսի վիլայէթում սկսել են զինուորներ վերցնել նաև քրիստոնեաներից: Առայժմ ընդունվել են 2 յոյն և 18 հայ:

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Իզմիրլեանը մայիսի վերջերին մեկնում է Պետերբուրգ:

Լրագիրների ասելով, Հռոմի դեսպան Հակկը ընդունել է արդարադատութեան մինիստրի պորտֆէյլը:

Այստեղ լիակատար հանգստութիւն է տիրում: Պաշարողական դրութիւնը մի դիւրութիւն է տուել բնակիչներին. Թոյլատրվում է փողոցներում մնալ մինչև գիշերվայ ժամը 11-ը:

Ազգաբնակութիւնը, որ յանձնելու էր իր մօտ եղած զէնքերը, կատարում է այդ կարգադրութիւնը ոչ յօժարակամ: Երկու օրում ոստիկանութեանը յանձնվեց առայժմ 273 ատրճանակ և 60 հրացան: (Հ. Գ.)

Պարիզ, 25 ապրիլ

Նախատեսելով որ թերևս գործադուլ լինի՝ կառավարութիւնը և առևտրաարդիւնաբերական դասակարգը կազմակերպվում են: Հաղորդակցութեան դադարի առաջն առնելու նպատակով ադմինիստրացիան մտադիր է գործադրել ադամնեպօստ, աւտօմօբիլներ և անթել հեռագիր, փոխարինելով գործադուլարարներին մասամբ զինուորներով, մասամբ և պօստ-հեռագրական պաշտօնեաների թեկնածուներով: Իրանց կողմից պօստ-հեռագրական ծառայողները Պարիզի պատերին աֆիշաներ են կպցրել, որոնցով աշխատում են արդարացնել իրանց գործողութիւնները հասարակական կարծիքի առաջ: Քաղաքական շրջաններում կարծում են, որ պօստ-հեռագրական ճգնաժամը պատրուակ կը ծառայէ պարլամենտական ընդարձակ վիճաբանութիւնների՝ կաբինէտի ընդհանուր քաղաքականութեան վերաբերութեամբ: (Հ. Գ.)

Բեռլին, 25 ապրիլ

Երէկ երեկոյեան տեղի ունեցաւ պաշտօնեաների մասսայական ցոյցը: Ժողովին մասնակցեցին հազարաւոր պաշտօնեաներ և ուսուցիչներ: Բոլորի տրամադրութիւնը գրգռված էր: Լրսվեցին խիստ յարձակումներ աւագների

ԲԱՆՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԵՐԻՑ

Մարտի 31-ի coup d'etat-ն, ապստամբների մէջ:

Կ. Պօլիս, 3 ապրիլ

Մարտի 31-ի առաւօտեան, սովորականից վաղ, դուրս եմ գալիս բնակարանիցս գնալու մինիստր Նորատունկեանի մօտ մի գործով: Հրաշալի առաւօտ է: Ամբողջ Պերան ոսկեզօծված է գարնանային երիտասարդ արևգակով: Պերայի Մեծ-պողոտայի վրա, մարդիկ խումբ-խումբ հաւաքված՝ խօսում են ինչ-որ նիւթի մասին: Բոլորի դէմքերը այլայլված, վրդովված են: Առանց նոյնիսկ հարց տալու և եղելութեան մասին տեղեկանալու, խօսողների շարժումներից ու ձևերից, խօսակցելու եղանակից իսկոյն հասկացվում է, որ մայրաքաղաքում պատահել է մի դէպք արտակարգօրէն ծանրակշիռ: Մօտենում եմ մի խմբի: Յունարէն են խօսում: Ոչինչ չեմ հասկանում: Մէկին հարց եմ տալիս ֆրանսերէն: «Զինուորները ապստամբել են»: Բայց ու՞մ դէմ, ինչի՞ համար: Գոհացուցիչ պատասխան չունի տալու: Ո՛չ ոք ոչինչ չը գիտէ: Առաջանում եմ: Հանդիպում եմ մի ծանօթ դէմքի:

— Ի՞նչ է պատահել, ինչո՞ւ է յուզված հասարակութիւնը:

— Երէկ գիշերվանից զօրքերն ապստամբվել են և գնացել պարլամենտի շենքը պաշարել:

— Ո՞ւմ դէմ է նրանց ապստամբութիւնը:

— Օսմ. կօմիտէտի դէմ:

Ինչ-որ ծանր նախազգացում տանջում է ինձ: Ա՜, վերջապէս պայթեց, մտածում եմ: Կօմիտէին ընդդիմադիր մամուլի մի մասը, որ աշխատում էր խզել նրա և զօրքի փոխադարձ յարաբերութիւնը, որ անդադար պահանջում էր, զօրքի չէզոքութեան պատրուակի տակ, բաժանել բանակի ղեկավարութիւնը կօմիտէից, հասաւ իր նպատակին: Շտապում եմ քայլերս: Տալիս եմ Նորատունկեան էֆէնդիի բնակարանի զանգը: Դուռը բացող ծառան ասում է, որ Գաբրիէլ էֆէնդին հրաւիրված է մինիստրների խորհրդի արտակարգ նիստին:

— Ի սէր Աստուծոյ, ի՞նչ է պատահել. մարդիկ խումբ-խումբ հաւաքված խօսում են, բայց ոչ ոք չէ իմանում, թէ ի՞նչ է կատարվում իսկապէս:

— Կըսեն, թէ զօրքերն ապստամբեր են կօմիտէին դէմ և իրենց պետերը չեն ուզեր:

— Այդ լսեցի. ուրիշ մանրամասնութիւն շարժման բնոյթը որոշո՞ղ:

— Դեռ բան մը յայտնի չէ:

Թաքսիմից, Գաբրիէլ էֆէնդիի բնակարանից, քայլերս ուղղում եմ դէպի Կալաթա-Սարայ: Ճանապարհիս վրա մտնում եմ դաշնակցականների կենտրոնատեղին:

Նրանց լուրերն էլ կցկտուր են: Ոչ մի որոշ ցուցմունք: Մարդ են ուղարկել տեղեկութիւն ստանալու, բայց հաւաքված հատուկտոր ծանօթութիւնները անբաւական են բնորոշելու դրութիւնը: Պարզվում է մի կէտ. շարժումն ուղղված է «Իթթիհադի» դէմ: Ստամբուլի կողմից եկող մի անձ պատմում է, որ այն կողմը դրութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է. խանութները փակվում են, մարդիկ փախչում: Զօրքերը՝ առանց օֆիցէրների՝ զինված ման են գալիս փողոցներում և հաւաքվում՝ պարլամենտի առաջ Այա-Սօֆիայի հրապարակը:

Պէտք է գնալ Պօլիս և անձամբ տեսնել ամեն ինչ: Դուրս եմ ելնում: Մեծ-պողոտայի վրա թնդանօթաձիգ կառքերի մի ժխոր կանգնեցնում է ինձ: Թնդանօթ են տանում ապստամբների դէմ: Դրութիւնն ուրեմն ենթադրվածից աւելի կրիտիկական է: Ճանապարհին հանդիպում է մի բարեկամ թղթակից:

— Ո՞ւր:

— Դէպի Պօլիս, պարլամենտ:

— Գնանք միասին:

Ու իջնում ենք դէպի Թունէլ, զինված մեր թղթակցի կոչումով ու տոմսով: Պիտի գնանք մինչև պարլամենտ, կրակի կենտրոնը: Ճանապարհին հանդիպող ծանօթ դէմքեր խորհուրդ են տալիս չանցնել Պօլիս:

— Զօրքերը զինված են, առանց սպայի և բոլորովին աներկիւղ չէ ձեր մտադրած ճամբորդութիւնը:

Առաջանում ենք: Իջնում Թունէլով՝ կամուրջ: Ահագին բազմութիւն, բայց դէպի Պերա: Մի րոպէ առաջ տեղի է ունեցել սակայն ուժգին իրարանցում, հարայ-հրոց: Ցանցառ են դէպի Ստամբուլ անցնողները: Կամուրջի վրա մի ծանօթ:

— Մի գնաք դէպի Պօլիս: Խանութները փակ են և ժողովուրդը սարսափահար հեռանում է: Քիչ առաջ կամուրջի վրա զինուորներն սպանել են մի սպայի:

Առաջանում ենք: Կամուրջի Պօլսի ծայրին արիւնի մի ահագին լճացում: Կողքին բարձրացող տախտակից մի խարխուլ տաղաւար դարձել է անցորդների հետաքրքրութեան առարկան: Հարց ենք տալիս ներկայ եղողներին:

— Ի՞նչ արիւն է սա. ինչո՞ւ են հաւաքվել մարդիկ տաղաւարի շուրջը:

Մի քանի զինուորներ, առանց հրամանատարի, երբ գնում են միանալու խորհրդարանի հրապարակի վրա իրանց միւս ընկերներին, մի սպայ աշխատում է համոզել նրանց, որ չը միանան ապստամբներին: Զինուորներից մէկը տեղն ու տեղը սպանում է սպային: Դիակը տաղաւարումն է:

Նայում ենք տաղաւարից ներս: Մի անշնչացած զինուորականի սրունքներն են երևում: Շարունակում ենք ճանապարհը: Ստամբուլի կողմը արդէն ամայի է: Ուղղվում ենք դէպի «Սէրբէստի» լրագրի խմբագրութիւնը: Փակ է: Բարձրանում ենք Բաբը-Ալիի պողոտայով: Հարցնում ենք «Իկդամի» խմբագրատան դրան առաջ կանգնող մի անձի, թէ արդեօք մարդ կա՞յ վերևում: Ստանում ենք ժխտական պատասխան: Հասել ենք «Օսմանլը» թերթի խմբագրատան առաջ, ուր գտնվում է նաև «Ահրար» կուսակցութեան կենտրոնատեղին: Ուզում ենք մտնել ներս. արգելում է դրանը կանգնած պահապանը, ըստ երևոյթին ալբանացի: Ասում ենք, որ թղթակիցներ ենք և ցանկանում ենք խմբագրատուն բարձրանալ: Թոյլ է տալիս, բայց այնտեղ էլ ոչինչ ու ոչ ոք չկայ: Ցած գալու ժամանակ, հանդիպում է սանդուղների վրա «Թանիդրօմօս» յունական թերթի խմբագիրը: Ծանօթ ենք արդէն միմեանց:

— Ի՞նչ շարժում է սա:

— Դեռ ևս յայտնի չէ, բայց ասում են, որ զօրքերը «շարիաթ» են պահանջում... Դէմ են «Միութիւն և Առաջադիմութիւն» կօմիտէին... Ի նպաստ «Ահրար» կուսակցութեան է... Հիլմի փաշային չեն ուզում. Քեամիլին են ուզում. պահանջում են, որ Իսմայիլ Քէմալը լինի Ահմէդ-Րիզայի փոխարէն նախագահ...

Բայց այս բոլորը փնթփնթում է այնպիսի անվստահութեամբ, որ ինքն էլ երևում է, թէ չէ հաւատում իր ասածներին: «Շարիաթ» և ազատականութի՜ւն... Իսկ որ միմեանց սազում են:

Երկու քայլ վերև «Ենի Գազէթայի» խմբագրատունն է: Հարցնում ենք դռնապանին. այստեղ էլ մարդ չը կայ: Բայց ար-

պալատի հասցէին։ Պաշտօնեաներից մինը աղաղակեց՝ «Մեր կողմն է ոյժը, որից և մենք կօգտվենք»։ Այս խօսքերն ընդունվեցին ցնծագին բացականչութիւններով։ (Հ. Գ.)

—

Բուտտրոպ (Վեստֆալիա), 25 ապրիլ

Երէկվանից Դօրստէն-Շերենբէկ տարածութեան վրա անտառն այրվում է։ Կրակը ընդգրկել է 2000 մորգ. վտանգ է սպառնում 30,000 մորգերի։ Կրակի ճարակ դարձան բազմաթիւ վայրի կենդանիներ։ Շրջակայքի ազգաբնակութիւնը եռանդուն մասնակցութիւն է ցոյց տալիս հրդեհը հանգցնելու գործում։ (Հ. Գ.)

—

Կեօլն, 26 ապրիլ

«Վօլֆ-բիւրօյի» կողմից։ Ֆրանսիական լրագիրներում տպված է մի հեռագիր Պետերբուրգից, երբ դիպլօմատիական շրջաններում հաւաստացնում են, որ ռէակցիօն բիւրօկրատիայի արշաւանքը Ստօլիպինի դէմ սկսել է գերմանական դիպլօմատիան, որ Ստօլիպինին համարում է գերմանոֆօբի քաղաքականութեան կողմնակից և երկիւղ է տածում, որ եթէ Ստօլիպինը մնայ իր պաշտօնում, Ռուսաստանը վերջնականապէս կազատվի գերմանական շահերի ազդեցութիւնից, որ մինչև օրս արշաւանքը ոչ մի աջողութիւն չունէր, որովհետև Պետական Դումայի մեծամասնութիւնը եռանդով պաշտպանում է Ստօլիպինին, որ արժանահաւատ շրջաններից բղխող ցուցմունքների համաձայն արշաւանքի ղեկավարները աշխատում են դրդել Վիլհէլմ կայսրին այցելել Պետերբուրգ մինչև Թագաւոր Կայսրի Միջերկրական ծովն այցելելը, որպէսզի վերականգնէ Գերմանիայի նախկին հաւասարակշռութիւնը։

Այս առիթով «Կեօլն. Ցայտունգին» հեռագրում են Բերլինից. «Բոլորովին պարզ է, որ այդ բոլոր դատարկախօսութիւնը չէ կարող բղխել իսկական դիպլօմատիական շրջաններից։ Յայտնի է, որ Գերմանիան ոչ մի առիթ չունի մասնակցելու Ստօլիպինի դէմ սարքված բարդ ինտրիգներին։ Հաւաստի աղբիւրից քաղված տեղեկութիւնների համաձայն, Վիլհէլմը այժմ Պետերբուրգ չի գնայ։ Առհասարակ այդ բոլոր խօսակցութիւններին չը պէտք էր ոչ մի ուշադրութիւն դարձնել, եթէ տարօրինակ չը լինէր այն հանգամանքը, որ Հավասի կիսապաշտօնական հեռ. գործակալութիւնը հանդիսանում է այդօրինակ տեղեկութիւնների տարածող»։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ուրմիա, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Սուլդուզում Թիւրքերի օգնութեամբ մարտի 26-ին կազմվել է անջուման, բաղկացած երկու քիւրդից, երկու պարսիկից, մի հայից և մի հրէայից։

Սալմաստից հաղորդում են, որ Պիշնամազը մարտի վերջերը առանց կռւի ստիպմանաբար յետ նահանջեց Սալմաստից 15 վերստ հեռու, յետոյ ամրութիւններ ստանալով առաջ շարժվեց և, գրաւելով ճանապարհին մօտիկ գտնվող գիւղերը, պաշարեց Տասուջ գիւղը։

Քիւրդական բէկ Շէկակ Սըմկօն Խօյի և Սալմաստի ճանապարհը կտրեց, յարձակվեց Սալմաստի Սարնա գիւղի վրա, որտեղից կարողացաւ միայն քշել գիւղի տաւարը, և Խօյի Պէրա գիւղի վրա, ուր դիմադրութեան հանդիպելով յետ նահանջեց։

Մարտի 2-ին կառավարական կուսակցութեան պարագլուխ Խէյնադ ուլ-Նիզամը, մի քանի օր մնալով քաղաքում և հաշտվելով տեղական յեղափոխականների հետ, անպատժելի կերպով մեկնեց իր կալուածքը։

Մարտի 31-ին Ուրմիա եկաւ Սալմաստի յեղափոխական նահանգապետ Սաիդ-ուլ-Մեմալիքը։ Ֆէդայիներն աշխատեցին հանդիսաւոր ընդունելութիւն կազմել. քաղաքի դռները զարդարել էին դրօշակներով և ծաղիկներով։ Սաիդ-ուլ-Մեմալիքը սկսեց ժողովել պետական հարկերը. այս հանգամանքը ազգաբնակութեան դժգոհութիւնը յարուցեց։ Կազմակերպվեց Ուրմիա-Սալմաստ ճանապարհը պաշտպանող խմբակ, որի ռոճիկը տրվելու է հարկերից։

Երրորդ շաբաթն է, որ Ուրմիան բոլորովին կտրված է մնացած աշխարհից. պօստ-հեռագրական հաղորդակցութիւնը պահպանվում է միայն Խօյի և Սալմաստի միջև։ Ուրմիայից նամակներն ուղարկվում են սուրհանդակի ձեռքով ու յայտնի չէ՝ տեղ հասնում է թէ ոչ։ Ռուսաց երկու հիւպատոսական պօստերը մնացել են լճի արևելեան ափին։ Յեղափոխականները ձեռք են ձգում և կարդում են բոլոր նամակները, բացառութիւն չը դնելով նաև օտարազգիների համար։ Ուրմիայում, Խօյում և Սալմաստում առևտուրը կանգ է առել, քարվանները այլևս չեն երթևեկում, ռուսաց ապրանքների գները տեղական շուկայում մարտի վերջերին բարձրացան 30%-ով։ Ամենուրեք դրամական սուր ճգնաժամ է։

Ուրմիա-Սալմաստ-Խօյ ճանապարհին մինչև Ջուլֆա կողոպուտներից շատ վնասվեցին ռուսահպատակները, որոնց ձեռքումն է այդ վիճակների ամբողջ առևտրի կէսից աւելին։ Քաղաքն ամրանում է յեղափոխականներով։ Ուրմիա Սօուջ-բուլաղ ճանապարհի հաղորդակցութիւնը քիւրդերն ընդհատել են։ Քաղաքի ազգաբնակութեան մեծամասնութիւնը թշնամաբար է վերաբերվում դէպի ֆէդայիները, սակայն ընդհանուր վախկոտութեան պատճառով չէ բողոքում դրամաշորթութիւնների դէմ։ (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 25 ապրիլ

«Բերլ. Տագեբ.»-ին հեռագրում են Սալօնիկից. «Տեղիս երիտասարդ թիւրքերի կօմիտէտի հրամանով երկու ամիս առաջ Թաւրիզ ուղարկվեցին կօմիտէտի 4 պատգամաւորներ—որոնցից երկուսը օֆիցերներ—Պարսկաստանում երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտի նման մի կենտրոն կազմակերպելու նպատակով։ Պարսից յեղափոխականների երկարատև դիմադրութիւնը և Պարսկաստանի լիբերալիզմի մօրալ յաղթութիւնը բեր պէտք է վերագրել երիտասարդ-թիւրքերի այդ ջանքերին»։ (Հ. Գ.)

—

Ուրմիա, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Ապրիլի 6/19-ին Սաիդ-ուլ-Մեմալիքը ձերբակալեց հարուստ կալուածատէր Նազի-ուս-Սալթանէին, որ գաղտնի նամակագրութիւն էր սկսել Սէյմաթ-ուլ-Նէմէսլի հետ. Վերջինիս գոյքը յարքունիս գրաւվեց։ (Հ. Գ.)

Սալմաստ, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Ապրիլի 8/21-ին քիւրդական պարագլուխ Սըմկօն ընդհատեց պօստ-հեռագրական հաղորդակցութիւնը Խօյի և Սալմաստի միջև։ Տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ Սըմկօն գործում է թիւրքերի ղեկավարութեամբ՝ նպատակ ունենալով ստիպել տեղացի յեղափոխականներին խնդրել երիտասարդ-թիւրքերի օգնութիւնը։ (Հ. Գ.)

Ջահրեվան, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Ապրիլի 13-ին, անյաջող կռւից յետոյ, Պիշնամազը նահանջեց դէպի Սալմաստ։ Մարանդի զօրամասը վերադարձաւ Մարանդ։ Շուջա-ուլ-Էշկէրի զօրախումբը մօտենում է Սալմաստին։ (Հ. Գ.)

—

Տասուջ, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Մի զօրամասով այստեղ եկաւ Շուջա-ուլ-Էշկէրը։ Ամբողջ քաղաքը կողոպտված է, տների մեծ մասը հրդեհված. ամբողջ 5000 ազգաբնակութիւնը փախաւ։ Շուջա-ուլ-Էշկէրը իւրացրեց 150,000 րուբլու մանուֆակտուրային ապրանք, որ մեծ մասամբ պատկանում է ռուսահպատակներին։ (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 26 ապրիլ

Մարանդի նահանգապետը վերադարձրեց այն իրերը, որ կողոպտիչները երկու շաբաթ առաջ խլել են կօզակներից և Ուրմիայի փոխ-հիւպատոսի գրագրից։ (Հ. Գ.)

Ալմասարայ, 25 ապ. (մինչև Ջուլֆա պօստով)

Պետերբ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը շրջեց Սալմաստի վիճակի հարաւային բոլոր գիւղերը։ Համարեա ամբողջ ազգաբնակութիւնը փախել է լեռները. դաշտային աշխատանքները կանգ են առել. բարձր Թօղի եղած գիւղերի ամբողջ գոյքը տեղափոխված է վիճակի կենտրոնական գիւղերը։ Փախուստի պատճառը համարվում է Րահիմ խանի որդի Շուջա ուլ-Էշկէրի յարձակման երկիւղը։ (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզ, 26 ապրիլ

Սաթթար-խանը երէկ եկել էր ռուսաց բանակատեղին։

Նացիօնալիստների աջողութիւնները Րաշտում, Ղազվինում և Սպահանում քաջալերում են Թաւրիզի խաղաղութեան և հանգստութեան հակառակորդներին։ Վտանգ է շահի շնորհած սահմանադրութիւնը չընդունել և վերականգնել նախքան յեղաշրջումը հրատարակված հիմնական օրէնքները, որոնք ներկայացնում են օտարազգի օրէնսդրական յօդուածների պատահական հաւաքածու։

Ֆէդայիները բոլորովին էլ չեն մտածում զէնքերը յանձնել, օգտվելով մեր զօրքերի կօրրեկտութիւնից, որոնք չեն խառնվում ներքին կարգ ու կանոնին։ Ֆէդայիները սկսել են դրամաշորթութեամբ պարապել անջումանի դատարկ գանձարկղը լրացնելու համար։ Թաւրիզում կառավարական նահանգապետ չը կայ. նրա շուտափոյթ գալուստը կը նպաստէր կարգ ու կանոնի վերականգնմանը։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 26 ապրիլ

Սաադ-ուդ-Դօվլէն վերահաստատվեց արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնում։

Նշանակվեց նոր լիբերալ կաբինետ Ֆերման-Ֆերմի և Նասր-ուլ-Միւլքի մասնակցութեամբ։ Պետական խորհրդում ընտրութիւնների օրէնքի մշակման համար նշանակվեցին լիբերալ խորհրդականներ։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 26 ապրիլ

Կովկասեան ֆէդայիները Ղազվինի մօտերը սպանեցին մէջլիսի նախկին պատգամաւոր Հասհր-ուլ-Ֆուլամին, որ վերադառնում էր Քերբալայից, ուր նա գնացել էր աշնանը շահի յանձնարարութեամբ։

Սաադ-ուդ-Դօվլէն կանչվեց Բաղէշահ։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 25 ապրիլ

Րէյտէրին հեռագրում են Թէհրանից, որ ապրիլի 24-ին, նացիօնալիստները Խօյի մօտ ջարդեցին կականցիներին։ Բանակցութիւնները անջումանի և շահի միջև շարունակվում են։ Սպահանի նացիօնալիստների պարագլուխը և Րաշտի նահանգապետը հեռագրեցին Թաւրիզի նացիօնալիստներին, որ պատրաստ լինեն Թէհրանի դէմ գնալու անհրաժեշտութեան դէպքում, որովհետև շահի՝ սահմանադրութեան մասին հրատարակած հրովարտակը չէ փոխում նացիօնալիստների պլանը։ (Հ. Գ.)

—

Թէհրան, 25 ապրիլ

Օրէ-ցօր ուժեղացող Ղազվինի յեղափոխականները ստիպմանաբար մօտենում են Թէհրանին։ Հեռագրաթելը Ղազվինի և Րաշտի միջև կտրված է։ Յեղափոխականների ջոկատները հասել են Կէրջին։ Նախիրն կանչվեց Թէհրան։ (Հ. Գ.)

—

Թաւրիզի մօտ բանակ (մինչև Ջուլֆա Թաւշէնկ պօստով), յատուկ, 25 ապրիլ

Բանակի կեանքը ընթանում է սովորական կարգով։ Դրութեան մէջ փոփոխութիւն չը կայ։ Բնակիչները դէպի մեր զօրքերը թշնամու աչքով չեն նայում։ Անջումանը և Սաթթար խանը դէպի նրանց վերաբերվում են զգուշութեամբ։ Ընդհանուր զարմանք է յարուցանում Էյն-ուդ-Դօվլէի վարմունքը, որ մինչև օրս ոչինչով չէ ցոյց տուել իր վերաբերմունքը դէպի մեր զօրքերը և հակառակ պարսկական սովորութեան՝ առանձին ողջոյն չէ ուղարկել գեներալ Սնարսկուն։ Զօրքերը տանջվում են անսովոր թանգութիւնից. մի քանի առարկաներ, օրինակ՝ փայտը, ձեռք են բերվում առասպելական գներով։ Հաղորդակցութիւնը Ջուլֆայի հետ կատարվում է անարգել. քարվանները երթևեկում են։ (Հ. Գ.)

—

Սահմանադրութիւնը Պարսկաստանում վերականգնվելու առիթով «Бирж. Вѣд.» լրագրի թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել Պետերբուրգի պարսկական դեսպանատան պաշտօնեաներից մէկի հետ, որը, ի միջի այլոց, Պարսկաստանի ներկայ ներքին դրութեան մասին հետևեալն է ասել. «Մենք հաւատում ենք մեր ժողովրդի ապագային։ Մեզանում պակասութիւն չէ զգացվում ընդունակ և հայրենասէր մարդկանց, որոնք իրանց կը նուիրեն հայրենիքի վերածնութեան գործին։ Մեր կրած խորը ցնցումներից օգտակար դասեր կառնեն թէ կառավարութիւնը և թէ ժողովուրդը։ Մենք յոյս ենք տածում նաև մեծ պետութիւնների, մանաւանդ հարևան Ռուսաստանի բարեհաճակամութեան վրա, որը ներկայումս փառաւոր ապացոյց տուեց իր դրացիական բարեացակամ վերաբերմունքի։ Ամենածանր շրջանը արդէն մենք անցանք և այժմ գնում ենք դէպի լաւագոյն ժամանակները»։

—

Բանակ Թաւրիզի մօտ, 26 ապր. (մինչև Ջուլֆա Թաւշէնկ պօստով։ Յատուկ)։

Թագուհի Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդօրօվնայի անուանակոչութիւնը առանձին հանդիսաւորութեամբ տօնեց զօրաբաժինը։ Առաւօտեան 10 ժամվայ մօտերքին բանակ ժամանեցին շնորհաւորութիւններ մատուցանելու գեներալ Սնարսկուն Թաւրիզում գտնվող բոլոր հիւպատոսները, հիւպատոսարանների պաշտօնեաների հետ միասին, ռուսական կօլօնիայի ներկայացուցիչները, անջումանի կողմից Թաւրիզի քաղաքապետ Իջալլա-ուլ-Միւլքը, հայոց թեմական առաջնորդը, առևտրականների աւագը, քաղաքացիները և ուրիշները։ Զօրահանդէսից և գոհացական մաղթանքից յետոյ թնդանօթաձգութեամբ՝ գեներալ Սնարսկին առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի, Թագուհի Կայսրուհու, Թագաժառանգ Ցեսարևիչի և ամբողջ Արքայական Տան կենացը, որը ծածկվեց հիմնով և երկար անընդհատ ուռայով։ Ապա զօրաբաժնի կողմից հիւրերին տրված նախաճաշի ժամանակ ժամանեց կօզակների զօրաբաժնի հրամանատար Էյն-ուդ-Դօվլէ Էմիր-Թումանի-Մաժէդ-խանը պարսկական երկու կօզակ օֆիցերների հետ միասին, որին, շահի հրամանով, Էյն-ուդ-Դօվլէն ուղարկել էր շնորհաւորութիւններ մատուցանելու գեներալ Սնարսկուն տօնի համար և ողջունելու ռուսական զօրքերի գալստի առիթով։ Շնորհաւորութիւններ մատուցանելուց յետոյ, Էմիր-Թումանը համբուրվեց Իջալլա-ուլ-Միւլքի հետ, որից յետոյ երկուսն էլ նստեցին սեղանի մօտ մեր հիւպատոսի երկու կողմը։ Այդ հանգամանքին մասնաւոր մեծ նշանակութիւն են տալիս նրա համար, որ այդպիսով ռուսական տօնին ընդգծվեց մինչև այժմ թշնամի կողմերի՝ անջումանի և շահի հաշտութիւնը։ Դրութիւնը բնորոշվում է և այն հանգամանքով, որ Էմիր-Թումանի Թաւրիզի վրայով անցնելու ժամանակ քաղաքացիները ամենևին թշնամաբար չը վերաբերվեցին, ընդհակառակն՝ անջումանի ոստիկանութիւնը ամեն տեսակ ուշադրութիւն ցոյց տուեց։ Նախաճաշի ժամանակ գեներալ Սնարսկին առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի և Արքայական Տան, շահի, նրա ժողովրդի և զօրքի, Էդուարդ թագաւորի, անգլիական ժողովրդի և զօրքի, սուլթան Մուհամմէդ Հինգերորդի, Միացեալ-Նահանգների նախագահի և Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների, ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահի, ֆրանսիական ժողովրդի և զօրքի, հայ հոգևորականութեան և Թաւրիզի վաճառականութեան և այլն բարձրաձայն «ուռայով» ընդունված կենացները։ Սրտագին խօսակցութիւնը երկար տևեց. վերջում կօզակները ջիգիթ սարքեցին, որը բոլորին հիացրեց։

Զօրաբաժնի օֆիցերների միաբան ցանկութեամբ հեռագիր ուղարկվեց կովկասեան զինուորական շրջանի զօրքերի հրամանատար գեներալ-ադիւտանտ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվին։

Ռուսահպատակների խանութները Թաւրիզում զարդարված են ռուսական դրօշակներով։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պօլիս, 25 ապրիլ

Պատգամաւորների պալատը քննեց սահմանադրութեան և ժողովների օրինագծերը։ Լսվեց մեծ վէզիրի առաջարկութիւնը՝ արագացնել թիւրք-բուլղարական արձանագրութեան քննութիւնը։

Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը խօսակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստրի հետ։ Ուրմիայի գրաւման մասին ուղղված հարցմունքին մինիստրը պատասխանեց.

«Այդ լուրը ինձ յայտնի է։ Ես հարցում արի Թէհրանի մեր հաւատարմատարին, բայց նա ոչինչ չը գիտէ։ Ոչ վալին, ոչ էլ զօրքի հրամանատարը առ այժմ Բ. Դրան ոչինչ չեն հեռագրել։ Սակայն, քաղաքը գրաւելու հնարաւորութիւնը, եթէ ազգաբնակութիւնը դիմել է օգնութիւն խնդրելով մեր զօրքերից, չէ վերացված։ Այդպիսի դիմումներ այնտեղ յաճախ են կրկնվում, նրանք եղել են և սկիզբներում։ Այժմ ոչ հերքել, ոչ էլ հաստատել այդ լուրը չեմ կարող, քանի որ ոչինչ չը գիտեմ»։ (Հ. Գ.)

—

դէն Բ. Դրան ճիշդ դէմ ու դէմն ենք գտնվում։ Շարժում չը կայ. կատարեալ մեռելութիւն։ Բիչ էլ բարձրանում ենք, ու ահա պարսկական դեսպանատունը։

— Եկէք մտնենք այստեղ. գուցէ մի բան իմանանք. ես ճանաչում եմ առաջին թարգման Յովհաննէս խանին։

Յովհաննէս խանը աւելի բաղդաւոր չէ միւսներից։ Նա նոյնպէս շատ բան չէ իմանում շարժման մասին։ Ասում է, որ ինքը նոյն գիշերը դեսպանատանը անցկացրած լինելով՝ առաւօտեան վաղ լսել է զինուորների շարժման աղմուկը և տեսել՝ թէ ինչպէս զօրքերը, առանց օֆիցերի, գնում են պարլամենտի հրապարակը։ Ի՞նչ նպատակով։ Ոչ ոք չը գիտէ։ «Շարիաթ» են պահանջում...

Նոյն րոպէին փողոցով զօրքերի մի փոքրիկ սիւն։ Մօտեցանք պատուհանին։ Ո՛չ մի օֆիցեր։ Զինված իրանց հրացաններով, զոյգ-զոյգ, զինուորական քայլուածքով գնում են դէպի Այա-Սօֆիայի հրապարակը։

Դուրս ենք գալիս դեսպանատնից։ Պարլամենտի շէնքը երևում է մի հարիւր քայլ հեռուից։ Ծածանվում է դրօշը։ Ուղղվում ենք դէպի Այա-Սօֆիայի հրապարակը։ Այն երկու նեղ փողոցները, որոնք հանում են այդ հրապարակը, բռնված են զինուորական շղթաներով։ Մի ցանցառ ամբոխ, բաղկացած գլխաւորապէս մահմեդական անյայտ մարդկանցից, հանդիսատես է լինում շղթայի ետևից։ Մենք էլ կանգ ենք առնում մի րոպէ։ Մեր աչքերի առաջ սփռվում է արդէն հրապարակի մեծ մասը, որը գրաւված է զինուորներով։ Պէտք է աւելի առաջ անցնել ամեն ինչ մօտից տեսնելու համար։ Բայց թոյլ կը տա՞ն արդեօք։ Օֆիցեր չը կայ, որին դիմել։ Զինուորներն իրանք են հսկում կարգապահութեան վրա, իրանք տնօրինում բոլորը։

— Կարելի՞ է անցնել, հարց եմ տալիս պահպանութիւն անող զինուորին. մենք թղթակիցներ ենք...

Ու, առանց սպասելու թոյլտւութեան, կտրում ենք շղթան ու առաջ սողում։ Զինուորը չէ դիմադրում։ Մի քանի քայլի վրա ուրիշ կողմնակի մարդիկ էլ կան, դարձեալ մահմեդական ամբոխից։ Տեսարանը քտրմնելի է։ Հրապարակը պաշարված է զինուորական քառակուսի շղթայով։ Ազատ են մայթերը, որոնց վրա քարշ են գալիս կասկածելի հանդիսատեսներ, ծպտված լրտեսներ, ոստիկաններ և փաթթոցաւորներ։ Հանդիպում ենք տեղական հայ թերթերից մէկի լրաբերին, որը խորհուրդ է տալիս մեզ, զինուորների կամ կողմնակի անձանց հետ խօսելիս, ո՛չ մի նկատողութիւն չանել շարժման մասին։ Այստեղ է նաև իմ բնակած թաղի ոստիկաններից մէկը, որին ծանօթ եմ երկու շաբաթից ի վեր, մի գործի բերմունքով, և որը թողնելով իր պաշտօնատեղին շտապել է ապստամբների մօտ։ Բարևում եմ և հարց տալիս.

— Ի՞նչ է պատահել, ի՞նչ է այս շարժման նպատակը։

— Ոչինչ, զինուորները շարիաթ են պահանջում։

— Ուրեմն Կանունը Էսասի չեն ուզում,— միջամտում է մի հասարակ թիւրք, որ կանգնել էր մեզ մօտ։

— Ոչ, ջանըմ, այդպիսի խօսքեր մի ասէք. նրանք Կանունը Էսասիին դէմ չեն, միայն պահանջում են, որ Կանունը Էսասին շարիաթի համաձայն լինի,—կշտամբական տոնով պատասխանում է ոստիկանը։

Կարգախօսը պարզ էր երևում. չը խօսել առ այժմ սահմանադրութեան հակառակ, շարժման տալ կրօնական ու նոյնիսկ ազատական գոյն և, երբ ռէակցիայի մեքենան կազմ ու պատրաստ լինէր, վար առնել դիմակը։

Սա այնքան ճշմարիտ էր, որ երբ մեր խօսակցութեան վերջ տուինք ոստիկանի հետ, նա մի քիչ յետոյ սկսեց մի բացարձակ պրօպագանդա սահմանադրութեան դէմ, անկարող լինելով աւելի երկար զսպել իրան։

— Ի՞նչ ասել է «սահմանադրութիւն»,— բացագանչում էր ողորմելին,—Բօսնա-Հերցեգը գնաց մեր ձեռքից, Բօլգարիան անկախութիւն հռչակեց, իսկ Կրետէն արդէն կորած է մեզ համար։ Ա՞յս է սահմանադրութիւնը... Յետոյ՝ մարդ ապրում է միայն կրօնքի համար... Ա՛յ,—ուղղեց խօսքը ինձ.—եթէ ձեզ ասեն, որ ազգով անգլիացի եղէք, ֆրանսիացի եղէք, կը լինէ՞ք. բայց եթէ ձեզ առաջարկեն փոխել ձեր կրօնքը, ի հարկէ դուք ամենևին չէք ընդունի...

Հեռացանք յիմարի մօտից, գոնէ ազատվելու համար նրա ճնշող, խեղդող տխմարութիւններից։ Յանկարծ հնչեց զինուորական փողի ձայնը։ Բոլոր զօրքերը ուղղվեցին, սեղմեցին իրանց շարքերը, սուինները անցկացրին հրացաններին, կարծես դիմաւորելիս լինէին թշնամուն։ Դիվան Եօլու կոչվող փողոցից նոր ըմբոստ զինուորներ եկան, ստուարացնելու արդէն եղածների շարքերը։ «Փադիշահըմ չօք եաշա» աղաղակը դղրդեցրեց օդը, աղաղակը, որ արձակեցին նոր եկողներն, ինչպէս և հիները։

Այդ միմեանց ողջոյնի աղաղակը աւելի պերճախօս էր, քան ամեն բացատրութիւն։ Բացարձակապէս երեխայամիտ պէտք էր լինել այդ շարժման մէջ որևէ ազատական գոյն տեսնելու համար։ Եթէ բերնէ-բերան երբեմն շրջում էին խօսքեր, եթէ ապստամբ ու փադիշահապաշտ զօրքերի վոհմակը Հիլմի փաշայի տեղ Քեամիլ փաշային և Ահմէդ Րիզայի փոխարէն Իսմայիլ Քէմալ «ազատական» պատգամաւորին էր պահանջում, դա պարզապէս մի մանեւր էր խաբելու միամիտ ժողովրդին, մանաւանդ ոչ-մահմեդական հասարակութեանը։ Հէնց այդ նպատակով մէջտեղ էր նետվում նաև պատգամաւոր Գրիգոր Զօհրապի անունը, որպէս երկրորդ նախագահ պարլամենտի։ Այդ շշուկները տարածում էին ծպտեալ լրտեսները, վստահ լինելով որ յոյներն ու հայերը կուլ պիտի տան նրանց հալած իւղի պէս։

Զինուորական քառակուսի շղթայի կենտրոնում, հրապարակի մէջտեղ, կանգնել էր մի հոգևորական, մի տարօրինակ շէյխ։ Զինուորները, հրացանը ձեռքին, վազվզում էին այս ու այն կողմ, հրամաններ ու հրահանգներ տալիս միմեանց։ Մէկը զինուորներին «սէբիլ» ջուր էր բաշխում։ Սիմիթջիներ սիմիթ էին ծախում։ Տեսարանը ահաւոր, ողբալի էր։ Ղեկավարում էին, ընդհանրապէս, Սալօնիկի երբեմնի «ազատական, սահմանադրական» որսորդ զինուորները (chasseurs), որոնք զանազանվում էին միւսներից իրանց մուգ-նարնջագոյն զգեստներով։

Յանկարծ նորից բարձրացաւ փողի ձայնը, նորից ուղղվեցին զինուորները, և ահա նախորդ եկողների հանդիպակաց կողմից հրապարակ խուժեց մօլլաների, սպիտակ փաթթոցաւորների մի իսկական լեգէօն, առաջնորդված՝ փութկոտութեամբ ու խոր յարգանքով զինուորների կողմից։

Մի քիչ յետոյ նկատեցի Իսմայիլ Հակկը բէյին, Բաղդադի պատգամաւոր և Հիւսէյին Ջահիդի աջ բազուկը «Թանին» թերթում, որ մի ընկերոջ հետ, հաւանաբար նոյնպէս պատգամաւոր, ճեղքելով զինուորական շղթան գնում էր դէպի պարլամենտի դուռը։ Խեղճի դէմքը մեռելի նման դժգոյն էր, քայլուածքը վարանոտ ու անվստահ։ Երևի, կրակի մէջ ընկնելուց յետոյ միայն զգացել էր վտանգը։ Բարեբաղդաբար նրան չը ճանաչեցին, ապա թէ ոչ, որպէս թունդ իթթիհադական, բզիկ-բզիկ կանէին։

Arago

(Կը շարունակվի)

Կ. Պոլիս, 25 ապրիլ

Պալատը առաջին ընթերցումով ընդունեց ժողովներին վերաբերեալ օրէնքը։ Այս օրէնքի համաձայն, ժողովներն ազատ են, պահանջվում է միայն նախօրօք յայտնել տեղացի երկու բնակիչներից ստորագրված յայտարարութեամբ ժողովի ժամանակի, տեղի և նիւթի մասին։ Պրեզիդիումը պարտաւորապէս բաղկացած է լինելու երեք անձից ոչ պակաս։ Ժողովին ներկայ է լինում մի ոստիկանական պաշտօնեայ, որ իրաւունք ունի ժողովն արձակել օրէնքը խախտելու դէպքում։ Ժողովներ արգելվում են երկաթուղագծերի վրա, իսկ հրապարակների վրա թոյլատրվում են մինչև արեւի մայր մտնելը։

Այնուհետև պալատը լսեց Կիլիկեայի կաթողիկոսի հեռագիրը, որով խնդրվում է անմիջապէս օգնութիւն ուղարկել ջարդերից քայքայված և սովեալ ազգաբնակութեան։ Պալատը ներքին գործերի մինիստրից պահանջեց բացատրութիւն տալ, թէ ինչու մինչև օրս չէ բաժանվել այն 100,000 թիւրքական ֆունտը, որ յատկացվեց Անատոլիայի ազգաբնակութեանը սերմացուի համար։ Պալատը նիստը յետաձգեց մինչև երեքշաբթի, նկատի առնելով որ երկուշաբթի տեղի է ունենալու սուլթանի գոտեկապի հանդէսը։ (Հ. Գ.)

—

Սալօնիկ, 26 ապրիլ

Սուլթանի իրադէով ծառայութեան կոչվեցին Ադրիանուպօլսի երկրորդ և Մակեդօնիայի երրորդ զօրաբանակների բէդիֆների մի մասը։ Զօրքերն ուղարկվելու են Հալէպ և Ադանա։

Երիտասարդ-թիւրքերի կենտրօնական կոմիտէտը չափազանց անհանգիստ է հարաւային Ալբանիայի դէպի իրան սկսված թշնամական տրամադրութիւնից. կազմակերպվում են ապագայում դիմադրելու կոմիտէտներ։ Այդ տրամադրութիւնը Կ. Պօլսի վերջին դէպքերի պտուղն է, որոնք Ալբանիայի ադրիական ափն իջեցրին բազմաթիւ հին՝ լիբերալ կուսակցութեանը կողմնակից թիւրքերի։ Վերջիններս այնտեղ կազմում են իրանց կենտրօնը։ Պարագլուխներից մէկը՝ Իզմայիլ-Քէմալը, Բերատայի պատգամաւորը, որ մեծ ազդեցութիւն ունի հարաւային Ալբանիայում, դիմադրութիւնը ուղղում է բազմաթիւ էմիսարների միջոցով։ Առաջին արտայայտութիւններն արդէն կան. Վալօնում ձերբակալված են բոլոր երիտ.-թիւրք օֆիցերները, 2-ը նոյն իսկ սպանված են. զօրքերը ալբանացիների կողմն են. կառավարական իշխանութիւնը դժուարին դրութեան մէջ է։ Հիմք կայ վախենալու, որ շարժումը կը տարածվի։ Հիւսիսային Ալբանիա կանչվեցին ալբանական զօրքերը, բայց այնտեղ նրանք մնացին ընդամենը մի քանի օր և հեռացան։ Զինուորական արշաւանքի լուրերն անհիմն չեն։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 25 ապրիլ

Լօնդօնի դեսպանի պաշտօնի համար տալիս են նախկին մեծ վէզիր Թէվֆիկ-փաշայի անունը։

Ելդըզում իրերի ցուցակագրութեան ժամանակ առայժմ երևան են հանել փողով, արժեթղթերով և թանգագին իրեղէններով՝ մինչև 5 միլիօն թիւրքական ֆունտ և 20 միլիօնի էլ թանգագին իրեղէնների ցուցակ, որոնք պահվում են արտասահմանեան բանկերում։

Զինուորական ըննիչ յանձնաժողովը պարզեց, որ մարտի 31-ի դաւադրութեան ղեկավար եղել է Աբդիւլ-Համիդի հոգևորական խորհրդատու Աջէմզօղլան, որ կատարելիս է եղել Աբդիւլ-Համիդի հրամանները և նրանից խոշոր գումարներ ստանալիս ու գլխաւոր օգնականներին բաժանելիս. սրանցից աչքի ընկնող դեր խաղացել են «Նիզամի» խմբագիր Մուրադը և «Իկդամի» խմբագիր Ալի-Քէմալը։ (Հ. Գ.)

—

Բերլին, 26 ապրիլ

«Նօդդայչէն» ողջունում է, որ Հիլմի փաշան նշանակվեց մեծ վէզիր, և յոյս է յայտնում, որ օսմանեան կառավարութիւնը սեփական ուժերով կը պահպանէ կարգ ու կանոնը Փոքր Ասիայում։ Լրագրի կարծիքով եւրօպական միջամտութեան կարիք չը կայ։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 21 ապրիլ

Տեղիս թերթերին հեռագրում են Կ. Պօլսից, որ իրր Ելդըզում գտնված է սուլթանին սաստիկ վարկաբեկող մի գրագրութիւն Վիլհելմ կայսրի հետ։ («Р. В.»)

—

Ի նկատի առնելով այն վատ դերը, որը խաղացին պօլսական ուլեմները հակա-յեղափոխութեան պոռթկումի օրերին, առանձնապէս բնորոշ է հանդիսանում գեներալիսիմուս Մահմուդ-Շէֆքէթ-փաշայի այն թըռուցիկը, որով նա ամբողջ բանակի անունից շնորհակալութիւն է յայտնում ուլեմներին մտքերը խաղաղեցնելու համար, որը նպաստեց Սալօնիկի զօրքերի ռազմական գործողութիւններին և ոտնահարված սահմանադրութեան վերականգնմանը։ Դրանով երիտասարդ-թիւրքերը, երևի, չեն ուզում խաբել իրանց, թէ որն է գլխաւոր ուժը Թիւրքիայում, որի հետ նրանք հարկադրըված պէտք է լինեն մաքրել իրանց հաշիւները։ («Р. В.»)

—

(Պետ. եւ Մօսկվ. լրագիրներից)

Կ. Պօլիս.—Թիւրքական մամուլը լի է Ադանայի գազանային կոտորածների սարսափելի մանրամասնութիւններով։ «Թիւրքի» լրագիրը ասում է, որ մինչև 150,000 հոգի մնացել են առանց օթեանի։ Ամբողջ վիլայէթը աւերված է ու հրդեհված։ Տեղ-տեղ կոտորածը նոյնիսկ գերազանցում է 1896 թւի կոտորածներից։

Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը երկու ամերիկացի միսիօներների սպանութեան համար արդէն նիւթական վարձատրութիւն է պահանջում։ Միևնոյն ժամանակ առաջարկել է պատժել յանցաւորներին։

«Սաբահ» լրագրին հեռագրում են, որ Բախչէում և Հաջինում քրիստոնեաների ջարդը չէ դադարում։ Քաղաքներն ու գիւղերը վառվում են ջահերի նման։ Բարձրագոյն Դուռը հրամայել է զինուորական մինիստրին անմիջապէս զինուորական նոր գնդեր ուղարկել մոլեռանդ մահմեդականներին ճնշելու։ Կոտորածներից ազատված՝ բայց թալանված ազգաբնակութեան դրութիւնը սոսկալի է։ Հաց չը կայ։ Սարսափելի սով է տիրում ազգաբնակութեան մէջ. հիւանդութիւնները համաճարակում են։ Ղազարեաններին վանքն ու ֆերմաները աւերված են։ Քիւրդերը, չէրքեզներն ու զանազան չէչէն ցեղերը յարձակվում են փոքր ասիական գիւղերի վրա և, չը հանդիպելով ոչ մի ընդդիմութեան, կոտորում են և հրդեհում, ծաղկեալ տեղերը դարձնելով աւերակ, հրդեհված անապատ։ Լուր է պտտում, որ Կրետէի միացումը Յունաստանին տեղի կունենայ յուլիսին, այն պայմանով, որ Յունաստանը իր վրա առնէ Թիւրքիայի պետական պարտքի մի մասը։

Ապրիլի 20-ին Կ. Պօլսի հայոց մայր եկեղեցում տեղի է ունեցել միտինգ, որին մասնակցել են մօտ 4,000 հոգի։

Սուլթան Մուհամմէդ V-ը ուղարկել է իր առաջին քարտուղարին ներկայ գտնվելու Փոքր-Ասիայի կոտորածների զոհերի ու Կ. Պօլսի րէակցիօն շարժումը ճնշելու ժամանակ երիտասարդ-թիւրքերի շարքերում սպանվածների համար կայանալիք հոգեհանգստին։ Ներկայ էին նաև Էնվէր-բէյը և Նիազի-բէյը։

Ճառախօսները անհրաժեշտ էին համարում ջարդերի տեղերը զօրք և դրամական օգնութիւն ուղարկել։

Զինուորական դատարանը պահանջել է ոստիկանութեան մինիստրից կալանաւորել նախկին սուլթան Աբդիւլ-Համիդի սիրելի որդի արքայազն Բուրհան-Էդդինին, որը ներկայումս Փոքր-Ասիայում կողմնակիցներ է հաւաքում երիտասարդ-թիւրքերին զինված դիմադրութիւն ցոյց տալու նպատակով։

Ներկայումս դժուար է որոշել ճշտապէս՝ թէ ինչ է կատարվում Փոքր-Ասիայում։ Կառավարութիւնը յամառ լռութիւն է պահպանում փոքր-ասիական անցքերի վերաբերմամբ և հազիւ թէ նոյն իսկ այնտեղից պաշտօնական տեղեկութիւններ է ստանում։ Անկասկած է սակայն, որ կրիտիքական դրութիւն է ստեղծվել, որը սպառնում է օսմանեան կայսրութեան ամբողջութեանը։ Թիւրքիան, թերևս, քայքայման նախօրեակումն է։ Յամառ կերպով խօսում են օտար միջամտութեան մասին փոքր-ասիական գործերում։ Կառավարութիւնը բոլորովին անզօր է ապստամբութեամբ բռնկված նահանգներում հանգստութիւնը վերականգնելու և քրիստոնեաների կոտորածը կանգնեցնելու։ Աբդիւլ-Համիդին գահընկէց անելու մէջ մահմեդականները մեղադրում են քրիստոնեաներին։

Կահիրէ.—Եգիպտոս ապաւինած թիւրքական րէակցիայի պարագլուխները, լուրերին նայելով, պատրաստում են մի թռուցիկ՝ ուղղված Թիւրքիայի ժողովրդին՝ երիտասարդ-թիւրքերի կողմից ոտնահարված շարիաթի ու էքս-սուլթան Աբդիւլ-Համիդի պաշտպանութեան համար։ Տեղական ազգաբնակութիւնը թշնամաբար է վերաբերվում դէպի թիւրք փախստականները։

Վիեննա.—Այստեղ ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, րէակցիօն շարժումը Փոքր-Ասիայում սաստկանում է։ Ապստամբված դրուզները սպառնում են բնաջինջ անել քրիստոնեաներին, որոնց նրանք համարում են իսլամի դժբաղդութիւնների պատճառը։ Եմէնի արաբները ուզում են անջատվել Կ. Պօլսից։ Մէքքան ու Մէդինան յայտնում են, որ պէտք է ազատվեն հերետիկոս երիտասարդ-թիւրքերից։

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 19 ապրիլ

Համիդը Սելանիկի մէջ ալ հանգիստ չպիտի թողուի. տեղական ազգաբնակութիւնը չի հանդուրժեր այդպիսի հիւր մը ընդունելու։ Պիտի քշուի Մանաստըր, եթէ այնտեղ ալ դժգոհութեան միևնոյն շարժումները տեղի չունենան։

Պատերազմական ատեան մը պիտի դատէ զինքը։ Մեծ բան մը չեմ տեսներ ատոր մէջ. ամբողջ երկիրը պէտք է անցունել պատերազմական ատեաններէ. ամենքն ալ մեղսակից են ու եղան այդ մեծ ոճրագործին։

Առ այժմ Պօլիսը վտանգէ ազատուած կը կարծուի. քիւրդերու, սօֆթաներու ձեռքով տեղ-տեղ պահեստի տրուած զէնքերը, ռումբերը, երկաթեղէն մահակները երևան ելան իրենց թաքստոցներէն։

Զինուորական ատեանի տուած վճիռներով վաղը պիտի կախուին 13 ոճրագործներ, որոնք վերջին շարժումներու մէջ լսպանած էին արդարադատութեան մինիստրը, երեսփոխան մը ու «Ասար-Թէվֆիկ» զրահաւորին հրամանատարը։

Նոր սուլթանին խատթը հիւմայունը երէկ կարդացուեցաւ Բ. Դուռը։ Սուլթանը, իր այս հրովարտակին մէջ, շատ բարեսէր է։ Թէվֆիկ փաշան կը հաստատէ իր վարչապետի պաշտօնին մէջ՝ կազմելու իր դահլիճը։ Սահմանադրութեան գործադրութիւնը ջերմապէս կը յանձնարարէ. կը ցաւի երկրին մէջ պատահած արիւնալի անկարգութեանց վրայ։

Մուհամմէդ Ե. սուլթանի համար չարագուշակ չենք ըլլար. ինքն ալ բռնապետութեան ներքև մեղի պէս ճնշուած մըն էր մինչև վերջին օրը ու քիչ մնաց, որ, նոյն իսկ սահմանադրութեան օրով, պալատական հաւատարիմներու ձեռքովը իր անկողնին մէջ սպանուէր գիշեր ատեն, ինչպէս գրուած է ժամանակին։

Այս գիշեր շփոթութիւն Ոսկեղջիւրի մէջ։ Նաւարանի զինուորները ըմբոստութեան նշաններ ցոյց տուած են։ Մակեդոնական զօրախումբեր իսկոյն կը շրջապատեն նաւարանին շէնքը, թնդանօթներ կը զետեղուին գլխաւոր դիրքերու վրայ, և մէկ սպանութիւնով մը, դժբաղդաբար, խելք կունենան անձնատուր ըլլալու ըմբոստները։

Անպաշտօն կերպով կը հաստատուի, որ դէպքերը կրկնուած են Կիլիկիոյ մէջ, ու կրակի տուած են այն ամեն շէնքերը, եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց, ուր շատեր ապաստան գտած են։

Ցիսուսեան կրօնաւոր մը, մօտիկէն տեսեալ ու հազիւ ազատուած կրակներէ և սուրերէ, լալով կը պատմէ այնպիսի իրողութիւններ, որ լսելն անգամ անկարելի է։

Պատրիարքարանը վաղը դիմում պիտի ընէ նոր սուլթանին։

Զմռնիամ ըսել թէ եւրոպական զրահաւորներ, այս պահուս, ինչպէս ասկէ առաջ, Մերսինի նաւահանգիստին մէջ եկած կեցած են։ Ի՞նչ կընեն. ինչո՞ւ գացին այդ տեղը խարսխելու։

Etat de siège-ը կը շարունակէ մնալ։ Զինուորական յայտարարութիւն մը, կախուած նոյնիսկ հասարակաց շինութեանց պատերու վրայ, խստիւ կը պատուիրէ կառավարութեան յանձնելու զէնքեր, փամփուշտներ, որոնք ձեռք ձգուած ըլլան փախստական զինուորներէ և կամ ուրիշ միջոցներով։

Հարցաքննութիւններէն ու թաքստոցներէ գտնուած զէնքերէն, ռումբերէն հասկցուած է, որ ահագին ջարդ մը պատրաստուած է մայրաքաղաքի ամբողջ քրիստոնեաներուն համար։

Այդ գաղտնիքին հոտառութիւնը եղած է. Թէվֆիկ փաշա ու Նազըմ փաշա, երկո՛ւք խորհրդակցելով, համոզում գոյացուցած են այդ զարհուրելի դաւադրութեանը մասին, և Նազըմ փաշա ինքը լուր տուած է մակեդոնական բանակին հրամանատարութեանը՝ րոպէ մը առաջ փութացնել բանակը և գրաւել մայրաքաղաքը։

Այդ լուրին վրայ է, որ բանակը աճապարեց ներս մտնել ապրիլ 11-ի գիշերը։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—

Հասարակական կլուբի վերջին երեկոյթին, շաբաթ օր, ապրիլի 25-ին, իշխան Գ. Թումանեան կարդաց մանրամասն զեկուցումն կովկասեան համալսարանի մասին։

Ծանօթացնելով ժողովականներին խնդրի պատմութեան հետ և ցոյց տալով այն խոչընդոտները, որոնց հանդիպել է բարձրագոյն դպրոց բանալու առաջարկը Կովկասում, զեկուցանողը ընդգծեց, որ ներկայումս երբ ուսումնական շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը համակրութեամբ է վերաբերվում գործին, կարելի է յուսալ, որ մօտ է կովկասեան համալսարանի բացումը։

Առ այժմ նպատակայարմար է գտնվել բանալ իրաւաբանական բաժին տնտեսագիտական ճիւղով։ Այդ բաժնի ծախքերը հեշտ է ծածկել և նրա կազմակերպութիւնը աւելի մատչելի է Թիֆլիսում։

Ժողովականները հետաքրքրութեամբ լսեցին զեկուցանողին, վարձատրեցին նրան ծափահարութիւններով։

Զեկուցումի առիթով առաջ եկած զրոյցին մասնակցեցին պ. պ. Գաբրիեան (որ ներկայացրեց մի լրացուցիչ հաղորդագրութիւն համալսարանական կրթութեան մասին), Ա. Եւանգուլեան և Ալ. Քալանթար, որոնք յայտնեցին մի քանի խորհրդածութիւններ կովկասեան համալսարանի բացումն արագացնելու միջոցների մասին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Երևան, 26 ապրիլ

Այս րոպէիս քաղաքում խիստ խուզարկութիւն է. խուզարկում են գիշերվանից։ Ձերբակալված են առ այժմ 30-ի չափ մարդիկ զանազան դասակարգերից, փակված և կնքված են կառավարութեան կողմից բոլոր գրավաճառանոցները և բանտարկված են տէրերը։ Փողոցներում դրված են պահակներ։ Խուզարկութիւն է կատարվում և գաւառներում, որտեղից շարունակ բերում են խումբ-խումբ ձերբակալվածներ։ Պատրաստել են նոր ընդարձակ բանտ, որն արդէն լցվում է ձերբակալվածներով։

Ժողովուրդը սարսափի մէջ է։ Հասարակութիւնը, շշմած, մեքենայօրէն շրջում է փողոցները, սպասելով նորանոր ձերբակալումների։

Մէ-հին

—

Ախալցխա, 23 ապրիլ

Շաբաթներ առաջ տեղիս Եղիսաբէթեան օր. դպրոցի աւագ-վարժուհին կարգադրութիւն է արած եղել, որ աշակերտուհիները հագնեն կապոյտ ժապաւէններով շագանակագոյն գլխարկներ (ծղօտէ)։ Բայց աշակերտուհիներից շատերը անկարող են լինում այդ հրամանը կատարել, անշուշտ չըքաւորութեան պատճառով, ուստի աւագ-վարժուհին սկսում է պատուիրած գոյնի գլխարկներ ու ժապաւէններ չունեցող աշակերտուհիների ունեցած այլ գոյնի ժապաւէնները մկրատով կտրատել։ Լսեցինք, որ օրիորդը ինքնագլուխ խնդրել է տեղումս «О-бонъ-марше» մագազինի տիրոջը՝ շատ գլխարկներ պատրաստել յիշեալ գոյնի։ Հետատես վաճառականն էլ բերում է թէ ապրսպրում, բայց քիչ, կարծեմ միայն 20 հատ, մտածելով որ կարող են չը ծախվել։ Իսկ այժմ աւագ-վարժուհին խիստ միջոցների է դիմում, որ վաճառականը բերել տուած գլխարկների արժէքը իրանից չը պահանջի։ Ծնողներից շատերը բողոքել են հոգաբարձութեան անդամներին, որոնք յանդիմանել են աւագ-վարժուհուն։

Նոյն աւագ-վարժուհին մի երկու օր առաջ առանց մանկավարժական ժողովի գիտութեան դպրոցից արձակում է երկու փոքրիկ աշակերտուհիների, որպէս թէ նրանք գողութիւն են արել։ Նրանցից մէկը իբր թէ գողացել է աւագ-վարժուհու կարմիր թաշկինակը, որի ծայրին 5 ր. է կապած եղել։

Մուրադ Ալ.-Պետ

—

Շուշի, 23 ապրիլ

Այս տարի կանաչները շատ լաւ են։ Ձիւնը ամեն տեղ հալված է, մնում է միայն լեռների վրա. գիւղացիները եռանդով ցանում են գարնան հացաբոյսերը, որոնք արդէն բուսած են։ Մարտը անցաւ բաւական երաշտ, իսկ ապրիլը անձրևային և լրացրեց նրա տուած հարուածը, պակասը։ Մեր ժողոված տեղեկութիւններից երևում է, որ Դիզակի, Վարանդայի և Ջրաբերդի հացաբոյսերի կանաչները արժանի են ամեն գովասանքի, եթէ չենթարկվեն բնութեան պատահարներին։ Խաչէնի լեռնային մասերի կանաչները նախանձելի չեն, դաշտավայրերինը շատ լաւ է։ Լեռնային տեղերի մի քանի պտեր կարել են, չեն բուսել. գիւղացիները այդտեղերը ցանեցին գարնանացորեն։ Եթէ այս տարի առատ հունձ ունենանք, ամենայն հաւանականութեամբ կարող ենք պսել, որ պուդը 60 կօպէկով ցորեն կը ծախվի։ Այժմ իսկ բազարներում գարին վաճառվում է 40—50 կօպէկով։ Այս մի այնպիսի գին է, որ վերջին 5—6 տարիներում գիւղացին չէ տեսել։ Անցեալ տարվանից դեռ մնում են բաւականաչափ խոտ և դարման։ Գարունը շուտ սկսվեց և կանաչ խոտը այնպէս բարձրացաւ, որ անասունները նրանով կշտանում են։

Դաշտավայրի թուրք քոչւորները սկսել են բարձրանալ լեռները։ Առաջինթաց խմբերը արդէն հասել են լեռներին։ Դրանք Ջանգեզուրի քիւրդերն են, որոնք աշնան ամիսներում իրանց անասուններով իջել էին դաշտավայրը։ Տեղական թարաքեամաների խմբերը դեռ Աղդամի մօտերքումն են։ Այս տարի նրանց համար դաշտավայրում անցնում է բաւական շոգ։

Այսօր, Թագուհի Կայսրուհու անուանակոչութեան տօնին, արձակված էին քաղաքի բոլոր դպրոցների աշակերտները։ Այդ օրը թեմ. հոգ. դպրոցի երրորդ դասատան մի աշակերտ, 16—17 տարեկան, որ քաղաքի շատ զբօսնողների հետ դիտում էր սար բարձրացող քոչւորներին, անզգուշութիւնից սայթաքվեց և ահագին բարձրութիւնից ընկաւ տակը։ Ընկերները թշուառին, անզգայ դրութեան մէջ, փոխադրեցին հիւանդանոց, ուր նա աւանդեց իր հոգին։

Այսօր, կէսօրից յետոյ, տեղաց տկողնի մեծութեամբ կարկուտ, որը բարեբաղդաբար շուտ փոխվեց անձրևի։ Ծառերի ծաղիկներին տուաւ աննշան վնաս։

**

ԳՈԳՈԼԻ ԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

(Հեռագրով)

—

Մօսկվա, 26 ապրիլ

Առաւօտեան վաղ Արբատեան հրապարակի վրա և մօտակայ փողոցներում ու այգիներում հաւաքված հազարաւոր ամբոխը գեղեցիկ կերպով դիրքեր էր գրաւել բարձրագոյն, միջնակարգ և ստորին ուսումնարանների կողմից պսակներ և զանազան գոյների դրօշակներ ձեռքներին բռնած պատգամաւորների շուրջը։

Հանդէսը սկսվեց առաւօտեան ժամը 9-ին։ Փրկչի տաճարում Մօսկվայի միտրօպօլիտութեան աւագագոյն յաջորդ Տրիֆօն սրբազանը, շրջապատված բազմաթիւ հոգևորականութեամբ, հանդիսաւոր պատարագ մատուցեց։ Ժամերգութեանը ներկայ էին Թագաւոր Կայսրի կողմից իշ. Օդօյէվսկի-Մասլօվը, Պետական Դումայի նախագահ Խոմեակօվը, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի օգնական Գէօրգիէվսկին, շրջանի զօրքերի հրամանատար Պլեվէն, գեներալիտետը, նահանգապետը, քաղաքապետը, համալսարանի տեսուչը, ռուսաց մատենագրութեան սիրողների ընկերութեան ներկայացուցիչը, քաղաքագլուխը, ձայնաւորները, պրոֆեսօրներ, գրականագէտներ և արտիստներ։ Մաղթվում է յաւերժ յիշատակ Գոգոլին։ Պատարագից յետոյ թափօրով ամենքը գնացին արձանի մօտ։ Այնտեղ հոգևորականութիւնը կատարեց մաղթանք։ Արձանից վերցրին շղարշը, և նա ներկայացաւ հաւաքված ժողովրդի առջև պատկառելի կերպով, բաց գլխով։

Խորին լռութեան մէջ սկսվեց հանդիսաւոր րոպէն։ Հոգևորականութիւնը արձանը սրսկեց սրբազան ջրով։ Միացեալ նուագախմբերը նուագեցին ազգային օրհներգը, որից յետոյ կատարվեց ի պատիւ Գոգոլի հիւսված «Պատիւ» կանտատան (ձօներգը)։ Քաղաքագլուխը, որպէս արձանը կանգնեցնելու հոգատար մարմնի նախագահ, կարդաց այն արձանագրութիւնը, որով արձանը յանձնվում է Մօսկվայի քաղաքային ինքնավարութեանը՝ խնդրելով պահպանել ժողովրդական այդ թանգագին սեփականութիւնը քաղաքի հոգատարութեամբ։ Քաղաքագլխի օգնականը շեշտեց իր ճառի մէջ, որ Մօսկվան հին ժամանակներից սկսած պահպանում է ռուս ժողովրդի հարստութիւնը, այժմ էլ ստանալով իբրև նոր հարստութիւն Գոգոլի արձանը՝ սրբութեամբ կը պահպանէ այդ արձանը։

Ապա ռուսաց մատենագրութեան սիրողների ընկերութեան ժամանակաւոր նախագահ Գրուզինսկին կարճ ճառով ընդգծեց արձանի նշանակութիւնը, մատնանշելով, որ գրողի արձանը կանգնեցնելով սկսվում է նրա նոր կեանքը. արձանը ոչ միայն սերնդի շնորհակալութեան արտայայտութիւն է, այլ և գրողի երկրորդ կեանքի սկզբնաւորութեանը և վկայելու է գրողի տարած յաղթանակը ժողովրդի դէմ, մի յաղթութիւն, որը յաղթվողի համար ստորացումն չէ, այլ պարծանք, փառք։ Ռուսաց մատենագրութեան սիրողների ընկերութիւնը պէտք է վկայէ Գոգոլի տարած այդ յաղթանակը։

Այնուհետև սկսեցին պսակներ դնել պատգամաւորները։ Առաջին դափնէ պսակը դրվեց Թագաւոր Կայսրի կողմից, երկրորդը Գոգոլի ազգականուհու և ազգականների՝ Բկօվների կողմից, երրորդը՝ Մօսկվայի քաղաքային ինքնավարութեան և արձանը պատրաստել տուող կոմիտէտի կողմից, այնուհետև դըրվեցին պսակներ գեղարուեստական ճեմարանի, Պետերբուրգ և Կիէվ քաղաքների, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան, գիտութիւնների ճեմարանի, կայսերական թատրօնների վարչութեան և դիւանների, ռուսական մի շարք քաղաքների, ռուսական բոլոր համալսարանների, բուլղարական ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան, Բելգրադ քաղաքի, հոգևոր ճեմարանների, մասնագիտական և բարձրագոյն դպրոցների, Էջմիածնի հայոց հոգևոր ճեմարանի, Մօսկվայի Մեծ և Փոքր թատրօնների, մասնաւոր թատրօնների, թանգարանների, կրթական ընկերութիւնների, Օկսֆօրդի համալսարանի, ռուսաց միապետական կուսակցութիւնների, Մօսկվայի վաճառականութեան, բօրսային և արհեստաւորութեան ընկերութիւնների, ֆրանսիական գաղութի, իտալական հիւպատոսարանի, Մօսկվայի զեմստվօյի և փաստաբանների ու Պրագայի չեխերի կողմից։ Ընդհանուր առմամբ մասնակցեցին՝ անցնելով արձանի առջևից 180-ից աւելի պատգամաւորներ, որոնցից 40-ը դրեցին արծաթէ պսակներ. ռուսաց դրամատիկական գրողների ընկերութիւնը և Մօսկվայի Փոքր թատրօնը դրեցին ոսկեզօծ պսակներ։

Պատգամաւորներից յետոյ անցան Գոգոլեան ձօներգի նուագածութեամբ բարձրագոյն, միջնակարգ և ստորին կարգի դըպրոցները և դրին իրանց պսակները։ Ֆրանսիական, գերմանական ու այլ օտարերկրեայ գրողների և պրօֆեսօրների մէջ աչքի էր ընկնում Գալիցիայի Ռուսի կողմից եկած բազմամարդ պատգամաւորութիւնը բաղկացած չորս տիկիններից, չորս ուսանողներից, չորս գիւղացիներից և տասը յայտնի քաղաքական գործիչներից, որոնք դրին մշտադալար ոճիների պսակի մէջ զետեղված արծաթէ պսակ հետևեալ մակագրութեամբ. «Շուրջկարպատեան Ռուսիի Գոգոլին Գալիցիայի Ռուսից», «Ռուսական ժողովրդական տանը Գալիցիայի ռուսական մատիցայից»։ Օտարերկրացիների կողմից դրված պսակների մէջ կան պսակներ նաև Հոլլանդիայի և սերբիական արքունական համալսարանի կողմից։ Ամբողջ օրը արձանի առջև կանգնած ժո-

[illegible] (Հ. Գ.)

ԳՈԳՈԼԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԸ

Պետերբուրգ, 26 ապրիլի

[illegible] (Հ. Գ.)

Մոսկվա, 26 ապրիլի

[illegible] (Հ. Գ.)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Բախիշ Իշխանեանի գործը

[illegible] սակցութեանը պատկանելում, որը իրան նպատակ ունի տապալել Ռուսաստանի պետական այժմեան կազմը և իր մօտ «Ազգային պրօգրէսը և դասակարգային շահերը» բրօշիւրից 161 օրինակ պահելու մէջ ամբաստանելու նպատակով։

Մեղադրեալին պաշտպանում էր երդուեալ-հաւատարմատար Ի. Մ. Դօլուխանեանը։

Ցատուկ ատեանը Բախիշ Իշխանեանին մեղաւոր ճանաչեց յիշեալ յանցանքով և դատապարտեց նրան մի տարով բանտարկութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Կիրակի, ապրիլի 26-ին, Ալէքսանդրեան այգում, Գոգոլի արձանի առաջ կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ, որի ժամանակ ներկայ էին Թիֆլիսի քաղաքային դպրոցների դասարանների աշակերտ-աշակերտուհիները, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն, քաղաքային վարչութեան անդամները, զանազան հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ և բազմաթիւ հասարակութիւն։ Հանդէսը շատ գեղեցիկ տպաւորութիւն թողեց։ Երգում էր Փոխարքայի կօզակային երգեցիկ խումբը։

— Մեզ հաղորդում են, որ Շուլաւէրում կազմվում է Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան ճիւղ։ Անդամ գրվել են առայժմ 22 հոգի. Նորաբաց ճիւղի անդամները մտադրութիւն ունեն բանալ ջուլհականոց։ Ծախսերը հոգալու նպատակով կը ժողովվի յատուկ գումար, հէնց որ կը ստացվի կենտրօնական ընկերութեան վարչութիւնից պաշտօնական գրութիւն ճիւղի գործունէութիւնը սկսելու։

— Կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանի նախագահի միջնորդութեան համաձայն, Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվը հրամայել է. ներկայումս Եկատէրինօդարում գործող ժամանակաւոր զինուորական դատարանը փակել ապրիլի 25-ին. բանալ ժամանակաւոր զինուորական դատարաններ՝ ապրիլի 27-ից մինչև 1910 թւի մայիսի 7-ը Ստաւրօպօլ քաղաքում, նոյն մայիսի 8-ից մինչև 22-ը՝ Մայկօպում, իսկ մայիսի 24-ից՝ Նօվօրօսիյսկում։ Նօվօրօսիյսկ քաղաքում քննել բոլոր այն գործերը, որոնք ծագել են այդ շրջանում, բայց սկզբում նշանակված են եղել քննվելու Եկատէրինօդարում։

— Երէկ դատախազի մօտ տարվեցին հարցաքննվելու ապրիլի 23-ին Թիֆլիսում ձերբակալված հայ անձերը։

— Ներքին գործերի մինիստրի փոխարէն, նրա օգնական սենատոր Կրիժանովսկին Կովկասի Փոխարքայից խնդրել է յայտնել՝ հնարաւոր չէ՞ լինի, արդեօք, երբ Պետական Խորհուրդը բարձրագոյն հրամանով աւարտը կը դադարեցնէ իր նիստերը, կարգադրութիւն անել, որ գումարվի Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգական ազնուականութեան արտակարգ ժողովներ՝ ազնուականների կողմից պատուիրակներ ընտրելու Պետական Խորհրդի վճռակով դուրս եկած անդամների փոխարէն նորերի ընտրութեանը մասնակցելու համար այն հաշւով, որ պատուիրակները Պետերբուրգում լինեն Պետական Խորհրդի աշնանային նստաշրջանից երկու շաբաթ առաջ։

— Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, Թիֆլիսի գաւառի մի քանի տեղերում տարածված են վարակիչ հիւանդութիւններ։

— Վաղը նշանակված է Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան նիստը, որ պէտք է զբաղվի ընկերութեան անդամավճարը պակասեցնելու (տասից հասցնելու 5-ի կամ 3-ի) և զանազան կօմիտէտներ կազմելու խնդիրների քննութեամբ։

— Պետերբուրգի Հեռագրական Գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Գանձակի նահանգում չը տեսնված երաշտներ են, որոնք սպառնում են ցանքերը ոչնչացնել։

— Ղարայազից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, աշնանացանը լաւ է. խոստանում է աջող բերք։ Բանւոր ձեռքերը, Պարսկաստանի դէպքերի առիթով, որոնց պատճառով այլևս բանւորներ չեն գալիս Ատրպատականից Անդրկովկաս, թանգացել են։ 50 կօպէկի փոխարէն, այժմ պէտք է վճարել 70 կօպէկ օրական։

— Գանձակի գաւառի զանազան տեղերը ուղարկված են կաթնատնտեսներ՝ հանրամատչելի դասախօսութիւններ կարդալու համար։ Այս տարվայ փորձի հիման վրա պէտք է ծրագրվի աւելի ընդարձակ գործունէութիւն հետևեալ տարիներում։ Դասախօսութիւնների ժամանակ կատարվում են փորձեր կատարելագործված մեքենաներով։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Ապրիլի 25-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Ստեփան Սիխարուլիձէի գարեջրատունը մտաւ, Աւճալեան փողոցում, տ. № 18, նախկին ծառայող Մկրտիչ Հայրապետեանը և բաւական գարեջուր խմելով սկսեց վիճել բուֆէտչիկ Ստեփան Ջիխլաձէի հետ, որ յետոյ փոխվեց ծեծ ու ջարդի, որի ժամանակ Ջիխլաձէն դանակով երկու վէրք հասցրեց Հայրապետեանին. վիրաւորվածը տարվեց Միքայէլեան հիւանդանոցը, իսկ Ջիխլաձէն ձերբակալվեց։

— Ապրիլի 25-ին Ալէքսանդր Բօչարաշվիլին և Րօման Րօյնօվը մտան Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա Սափարեանի շորեղէնի խանութը և գաղտնի կերպով գողանալով երկու զոյգ զգեստ՝ դուրս եկան խանութից և դիմեցին փախուստի, բայց ձերբակալվեցին։

— Ապրիլի 25-ին ցերեկով անյայտ մարդիկ Անդրէյ Կիպշիձէի բնակարանից, Բարօնսկայա փողոց, № 8, գողացել են 300 րուբլու շորեր։

— Ապրիլի 26-ին 10-րդ քաղաքամասի ոստիկանութիւնը Միլիւտինսկայա փողոցում, № 2 տանը, Թիֆլիսի 2-րդ կարգի վաճառական Սէրգէյ Մեղվինօվի բնակարանում գտաւ «Եղբ. Սողոմոնեաններ», «Ընկ. Ամուր», «Սարաջև» և սեփական Մեղվինօվ ֆիրմայի անունով կօնեակ, լիկեօր և զանազան խմիչքեղէններ։ Հարևան սենեակում գտնվեցին յիշեալ խմիչքեղէնները պատրաստող գործիքներ ու պարագաներ և շատ շիշեր զանազան տեսակի։

— Ապրիլի 25-ին Միքայէլեան փողոցի վրա շուրջկալի ժամանակ զինուորական պահակախումբը ձերբակալեց 12 անանցագիր մարդկանց. Ելիզավէտինսկայա և Տատիանօվսկայա փողոցներում ձերբակալվեցին 15 նոյն տեսակ մարդիկ, իսկ XI-րդ քաղաքամասում—21 հոգի։

— Ոստիկանութիւնը ապրիլի 26-ին ձերբակալեց ապր. 22-ին Ջօրաբաշի փողոցում խեղդամահ արած թ իւրքահպատակ Վարսենիկ Գրիգորեանին սպանող Արտաշէս Սրամեանին, որը և խոստովանեց իր յանցանքը։

— Ապրիլի 27-ի գիշերը 11-րդ քաղաքամասում ոստիկանութիւնը շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեց 18 պարապ մարդկանց։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

— Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Շվարցը խոստացել է Վէնգերօվային՝ թոյլատրել նրան հիմնելու Պետերբուրգում բժշկական բարձրագոյն դպրոց երկու սեռի անձանց համար։

— Ապրիլի վերջերում արտաքին գործերի մինիստրութեան կից հրաւիրվելու է մի տեսչական խորհրդակցութիւն՝ քննելու նոյն մինիստրութիւնը վերակազմելու համար մի բազմակողմանի նախագիծ։ Այդ խորհրդակցութիւնը կը գործի արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Զաբիկօվի նախագահութեամբ։

— Մի քանի յայտնի հոկտեմբերեաններ պրեմիէր Ստօլիպինին կանցլերի պաշտօն տալու առիթով այն կարծիքն են յայտնում, որ դրանով ուզում են զրկել նրան իրական իրաւունքներից։

— Այն տեղերում, ուր մտցվելու է ընդհանուր պարտադիր ուսում, մտադրութիւն կայ 25 րուբլի տուգանք սահմանել այն ծնողների համար, որոնք չեն ուղարկի իրանց զաւակներին դպրոց։

— Կանանց իրաւահաւասարութեան լիգան որոշել է դիմել Պետերբուրգի քաղաքային դումային, խնդրելու, որպէս զի մշակված քաղաքային նոր կանօնադրութիւնը յատուկ մասնաժողովում քննելիս նրա մէջ մտցվի և կանանց ընտրողական իրաւունք վերապահելու սկզբունքը։ Լիգան իր այդ դիմումը պատճառաբանում է նրանով, որ կինն էլ է վճարում քաղաքային տուրքեր տղամարդու պէս և ուրեմն շահագրգռված է քաղաքի բարեկարգութեամբ և այլն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 10 ապրիլի

Արդաբիլից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, մարտի 27-ին այդ քաղաքում պատահում է հետևեալ յանդուգն դէպքը։ Մի հայ տղայ, Պօղոս Սահակեան անունով, որ մի քանի տարուց ի վեր ծառայում էր Բեռոյի տեղական գործակալի մօտ ամսական 70 ր. ռոճիկով, Մնացական Եգանեան անունով մի անձի հետ խորհրդակցելով՝ Բեռոյի գործակալի գրասենեակի դրամարկղի համար բանալի է շինել տալիս և, գործակալը գրասենեակից հեռանալուց յետոյ, իր խորհրդակցի ընկերացութեամբ, դրամարկղը բանում և մօտ 12,000 ր. գումար ու արժէքաւոր թղթեր գողանում։ Ապա, որպէսզի յետագայում մարդկանց մոլորեցնեն, պատուհանի ապակին ջարդում են ու գողացած դրամները տանում թագցնում գողակից Մ. Եգանեանցի տանը։ Հետևեալ օրը վաղ առաւօտեան գործակալը, անցած-դարձածից բոլորովին անտեղեակ, գալիս է գրասենեակ և տեսնում է, որ դրամարկղը բաց է արված ու փողերն էլ չը կան։ Դէպքի մասին անմիջապէս հաղորդվում է տեղական դատաւորին, որը կարգադրում է թէ Պօղոս Սահակեանին և թէ Մնացական Եգանեանին ձերբակալել և իր մօտ բերել։ Բեռոյի գործակալը միևնոյն ժամանակ դիմում է և տեղական ռուսական հիւպատոսին, որը, իր հերթին, դատաւորից է պահանջում գողացված փողը։ Պօղոս Սահակեանը խոստովանում է իր մեղքը և մատնանշում փողերի տեղը։ Փողերն անկորուստ գտնվում են և վերադարձվում գործակալին։ Ապա դատաւորը հարց է յարուցանում մեղաւորների կամ ձեռքերը կտրել և կամ թնդանօթի բերան տալ նրանց։ Տեղական վաճառականապետը հազիւ-հազ է կարողանում յետ կանգնեցնել դատաւորին իր մտադրութիւնից՝ բաւականին գումար ծախսելով այդ բանի համար։ Ալէք.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Փ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ց. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով
Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տէլ. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.
ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի բգի և ականջի հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Մ. Ե. ՄՋԱՐԷՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։
Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։
Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կօպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։
(Կ. Ե. ու.) 236. 100—14

ԲԺԻՇԿ
Ա. Ս. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինօվսկայա փող., № 10.
(օ. մ.) 100—77

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միրիքարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(օ. մ.) 100—72

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

Գրասենեակից
Դ. Զ. ՍԱՌԱՋԵՎԻ Թիֆլիսում

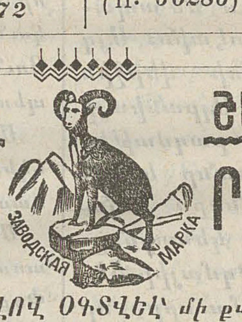

Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՈՎ ՕԳՏՎԵԼ մի քանի համանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել ղտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքադրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով՝ և ապրանքադրոշմով՝ պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով։
Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով Դ. Զ. Սարաջեվ, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող ժակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ։
Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանունի սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՋԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ։
(ե. կ.) 362. 25—1

Ապրիլի 20-ից մինչև յունիսի 15-ը

Ցուլիս ամսում վերանորոգութիւն կատարելու պատճառով, տղամարդկանց, կանանց եւ երեխաների պատրաստի հագուստեղէնի
„ԷԿՍԵԼԱՆՍ“
(Գօլօվինսկի պր. տ. Մանթաշեանի)
խանութը փակ կը լինի ամբողջ յուլիս ամսվայ ընթացքում։
Այդ պատճառով մենք որոշել ենք ապրիլի 20-ից մինչև յունիսի 15-ը նշանակել խանութում գտնված բոլոր ապրանքի համար
ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ
Ցանկանալով բոլոր ապրանքը վաճառել մինչև վերանորոգութիւնը գները նշանակված են ֆաբրիկային գներից էժան։ Գների առաւելական էժանութեան համար պ. պ. գնողներին խնդրում ենք անձամբ ստուգել։
ՎԱՃԱՌՔԸ ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ
Ապրիլի 20-ից մինչև յունիսի 15-ը
Ապրիլի 20-ից մինչև յունիսի 15-ը
Ապրիլի 20-ից մինչև յունիսի 15-ը
(19, 24, 28, մայ. 2, 5) 328. 5—3

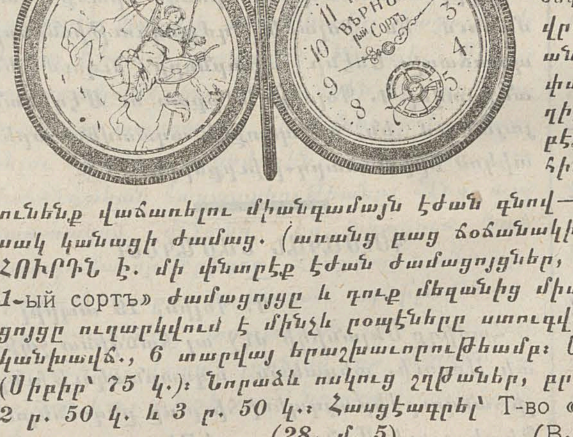

ՍԵՆՍԱՑԻՈՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!
Ժամացոյց «Rococo вѣрно 1-ый сортъ». Այդ ժամացոյցները տղամարդկանց են, անկէրային բաց ծածանակով, իսկական նիկէլեայ մեխանիզմով, սսկեզօծ՝ ֆանտազի ժամածւերով, ընթացքը քարերի վրա, լարումը առանց բանալիի՝ 40 ժամը մի անգամ։ Ժամացոյցի ձևը միանգամայն տափակ է, հնագոյն արծաթին նմանող մետաղից, զանազան նկարներով (տես նկարը)։ Երբեք չէ կորցնում իր նախկին տեսքը։ Շնորհիւ խոշոր սպառման, մենք հնարաւորութիւն ունենք վաճառելու միանգամայն էժան գնով—միայն 4 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 8 ր.։ Նոյն տեսակ կանացի ժամաց. (առանց բաց ծածանակի)—5 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 10 ր.։ ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է. մի փնտրէք էժան ժամացոյցներ, այլ միայն բերել տուէք «Rococo вѣрно 1-ый сортъ» ժամացոյցը և դուք մեզանից միանգամայն շնորհակալ կը լինէք։ Ժամացոյցը ուղարկվում է մինչև փոշէները ստուգվելուց յետոյ, վերադիր վճարով և առանց կանխավճ., 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Մինչև 4 հատի ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր՝ 75 կ.)։ Նորաձև ոսկուց շղթաներ, բրելօկով՝ 75 կ. և 1 ր. 50 կ., երկար շղթ. 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ Т-во «Аккуратность», Варшава, 23.
(28, մ. 5) (В. 26257) 334. 3—1

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва
89. 24—7

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Ռ. ՔՈՆԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔԻ ԵՐԳԸ
Դիմել գրավաճառներին։
(օ. մ.) 324. 6—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ
Բօրչալուի գաւառում ծախում եմ անտառային կալուածք, 1830 դեսեատին, որը ներկայանում է անտառ-արդիւնաբերողների համար խոշոր պահանջ. մեծ կաղնի ծառեր, հաճարենի, հացենի, թղկենի, տանձենի այլն այլն։ Նոյն գաւառում, նոյնպէս և Դուշէթի և Գօրու գաւառներում ծախում եմ միանգամայն էժան, ամենքի համար խոշոր նշանակութիւն ունեցող մի քանի կալուածքներ, որոնք պատկանում են մի կալուածատիրոջ։ Հետաքրքրվող անձերը թող ռուսերէն դիմեն մանրամասն տեղեկութիւնների համար՝ С.-Петербургъ, Невскій, 140, А. Г. Муръ.
(П. 60286) 306. 10—7